

Bedre SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser

Erfaringsopsamling fra systematiske forløb på otte ungdomsuddannelser

INDHOLD

Bedre SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser

1	Introduktion	5
1.1	Baggrund	5
1.2	Formål	6
1.3	De systematiske forløb og deltagende skoler	7
1.4	Projektunderstøttelse	9

2	Skolernes oplevede udbytte af de systematiske forløb	11
2.1	Stor variation, med hensyn til hvor langt skolerne er nået med deres projekter	11
2.2	Endnu for tidligt at samle op på skolernes udbytte	11
2.3	Deltagelse i forløbet har bidraget til styrket professionalisering af SPS-arbejdet på skolerne	12
2.4	Skolernes udbytte rækker ud over det konkrete tema, de har arbejdet med	12

3	Understøttelse og forankring af skolernes udviklingsarbejde	13
3.1	Rammer og ressourcer på skolerne	13
3.2	Ekstern projektunderstøttelse	15

4	Tidlig opsporing og afdækning af støttebehov	17
4.1	Hvorfor er det relevant for skolerne at arbejde med opsporing og afdækning af støttebehov?	18
4.2	Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke den tidlige opsporing og afdækning af støttebehov	19
4.3	Caseeksempler fra College 360 og Tornbjerg Gymnasium	19

5	Bedre kobling mellem SPS og den almene undervisning	24
5.1	Hvorfor er det relevant for skolerne at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning?	25
5.2	Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning	25
5.3	Caseeksempler fra SOSU H, KG og U/Nord	26

6	SPS og praktik	31
6.1	Hvorfor er det relevant at arbejde med at styrke SPS i praktikken?	32
6.2	Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke SPS i praktikken	32
6.3	Caseeksempler fra UCRS, SCU og Tradium	33

1 Introduktion

1.1 Baggrund

Når elever med funktionsnedsættelser modtager specialpædagogisk støtte (SPS), kan det gøre en stor forskel for dem både aktuelt og fremover. En evaluering fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har vist, at de elever, der modtager SPS i løbet af deres ungdomsuddannelse, klarer sig lige så godt som sammenlignelige elever i forhold til faglig udvikling, risiko for frafald og sandsynligheden for at overgå til en videregående uddannelse.¹

Det har imidlertid betydning for kvaliteten af SPS, hvordan støtten tilrettelægges på skolerne. En god tilrettelæggelse af SPS-arbejdet er afgørende for, at eleverne får den støtte, de har behov for, og dermed også for, at eleverne får det størst mulige udbytte af støtten og af deres uddannelse.

Denne publikation beskriver otte skolars erfaringer med at udvikle deres SPS-praksis målrettet elever med psykiske funktionsnedsættelser. Erfaringerne er blevet til i forbindelse med projektet ”systematiske SPS-forløb”, hvor skolerne har arbejdet med tre temaer knyttet til SPS-arbejdet. Forløbene er gennemført i skoleåret 2020/2021. Skolerne har arbejdet med tre temaer:

- **Opsporing og afdækning af støttebehov** med henblik på at skabe den gode overgang for SPS-elever og få dem hurtigt i gang med den rette støtte på deres ungdomsuddannelse
- **Kobling mellem individuel støtte og almen undervisning** med henblik på at sikre, at SPS-elever får størst muligt udbytte af støtten i kobling til den almene undervisning
- **SPS i forbindelse med praktik på erhvervsuddannelserne** med henblik på understøtte, at flere SPS-elever med psykiske funktionsnedsættelser kommer i ordinær praktik og får relevant støtte, mens de er i praktik.

Valget af temaer skal ses i lyset af de udfordringer, som mange skoler oplever i forbindelse med deres SPS-arbejde. Her har EVA's evaluering² bl.a. peget på, at tre barrierer kan stå i vejen for, at elever, der modtager SPS, får det fulde udbytte af støtten.

For det første er det en barriere, at en del elever går længe med et uidentificeret støttebehov og først senere i deres uddannelsesforløb får SPS. Jo hurtigere elever med støttebehov kommer i gang

1 EVA, 2019: Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne. En registerundersøgelse. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: https://www.eva.dk/sites/eva/files/2019-03/Rapport_SPS_final_tilg%C3%A6nge-lig.pdf.

2 EVA, 2021: Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne. Hovedrapport. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: https://www.eva.dk/sites/eva/files/2021-04/Rapport_Evaluering%20af%20specialp%C3%A6dagogisk%20st%C3%B8tte.pdf.

med støtten, des bedre mulighed har de fagprofessionelle på institutionerne for at forhindre, at eleven får negative skoleerfaringer, fx en dårlig start på ungdomsuddannelsen med risikoen for fald til følge.

For det andet peger evalueringen på, at koblingen mellem den individuelle støtte og den almene undervisning er vigtig for, at eleverne oplever at modtage en sammenhængende og anvendelig støtte. En god kobling kan både styrke den individuelle støtte og den almene undervisning, fx kan videndeling mellem underviseren og støttegiveren kvalificere tilrettelæggelsen af såvel undervisningen som den individuelle støtte.

For det tredje viser evalueringen, at elever, der modtager SPS på erhvervsuddannelserne, har større risiko for at komme i skolepraktik i deres første praktikforløb sammenlignet med elever, der ikke har modtaget SPS. Risikoen for ikke at finde en praktikplads er størst blandt elever, der har modtaget støtte på baggrund af psykiske funktionsnedsettelser. Samtidig har disse elever en væsentlig mindre sandsynlighed for at komme i beskæftigelse efter endt erhvervsuddannelse end elever, der ikke har modtaget SPS. Evalueringens kvalitative analyser viser, at der kan være nogle uklarheder og udfordringer blandt de fagprofessionelle med hensyn til rollefordelingen i forbindelse med støtten i praktikken, samt at eleverne kan have behov for hjælp til at håndtere, hvordan de i praksisøgningen på den ene side skal "sælge sig selv" og på den anden side skal sørge for at få en relevant støtte.

1.2 Formål

Formålet med denne publikation er først og fremmest at formidle skolernes erfaringer med udviklingen af deres SPS-arbejde, således at andre skoler kan lade sig inspirere af nogle af de spændende aktiviteter og praksisser, der er blevet søsat på skolerne. Derudover er det et formål at samle op på, hvordan SPS-forløbene er afviklet, og hvad udbyttet har været heraf.

Projektet indgår som et led i en større virkningsevaluering af SPS på ungdomsuddannelserne, som EVA gennemfører for Center for Koncernregnskab, Puljer og SPS i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK).

1.2.1 Læsevejledning

Indledningsvis beskrives det, hvilke skoler der har deltaget i de systematiske forløb, og hvilken projektunderstøttelse de har modtaget. I kapitel 2 samles der op på skolernes udbytte af udviklingsforløbene, herunder i hvilket omfang de oplever, at indsatserne har medført de ønskede forandringer. I kapitel 3 er der fokus på ledelsesopbakning og andre forhold knyttet til projekterne, der kan have betydning for skolernes udbytte af udviklingsforløbene, herunder den eksterne projektunderstøttelse, skolerne har modtaget. Kapitel 4-6 fokuserer på de konkrete skolers erfaringer med arbejdet med de systematiske forløb. Her samles der op på skolernes erfaringer inden for hvert af de tre temaer, hvori der også indgår casebeskrivelser af de enkelte projekter.

Design og datakilder

Erfaringsopsamlingen bygger på følgende datakilder:

- **Selvevalueringskemaer:** Skolerne har tidligt i forløbet beskrevet deres indsatser og mål med indsatserne i et skema, som EVA har udarbejdet. Senere i forløbet har skolerne genbesøgt skemaet for at følge op på deres læring og eventuelle justeringer i deres indsatser. Skemaerne rummer flg. temaer:
 - Formål, mål og succeskriterier i forbindelse med indsatsen
 - Beskrivelse af den konkrete indsats
 - Oplevede virkninger af indsatsen
 - Læringspunkter og løbende justeringer i skolens forløb.
- **Interview med 1-3 SPS-nøglepersoner pr. skole:** Antallet af interview og typen af informanter afhænger af det konkrete forløb og er fx ledere, SPS-ansvarlige og praktikansvarlige. Interviewene har haft fokus på informanternes oplevelser af, hvordan arbejdet med indsatserne er forløbet på deres skole. Herunder om de vurderer, at indsatsen har ført til de ønskede forandringer, hvilke potentialer og udfordringer de ser i indsatserne, samt hvilke faktorer der har betydning for, om indsatsen fungerer eller ikke fungerer efter hensigten.
- **Interview med Rådgivnings- og Støttecentret (RSC) under Aarhus Universitet:** Der er gennemført to Skype-interview med RSC, der har stået for understøttelse af projekterne. I det første interview var der fokus på at få overblik over indsatserne på de forskellige skoler samt en indsigt i, hvordan RSC har grebet projektunderstøttelsen af de systematiske forløb an. I det sidste interview var der fokus på at samle op på forløbene og få RSC's vurdering af, hvad der har fungeret godt, og hvilke udfordringer der har været i forbindelse med de systematiske forløb.

Dataindsamlingen blev afsluttet i maj 2021, og erfaringer opnået herefter indgår ikke i denne erfaringsopsamling.

1.3 De systematiske forløb og deltagende skoler

Formålet med de systematiske forløb er at understøtte de deltagende skoler i arbejdet med at udvikle deres SPS-praksis for elever med psykiske funktionsnedsættelser inden for tre temaer udvalgt af STUK:

- Opsporing og afdækning af støttebehov
- Kobling mellem individuel støtte og almen undervisning
- SPS i forbindelse med praktik på EUD.

STUK har udvalgt otte ungdomsuddannelsesinstitutioner til at deltage i forløbene, hvor de har arbejdet med det af de ovenstående temaer, som skolen har ønsket at have særligt fokus på – med

afsæt i det konkrete udfordringsbillede, de ser på deres skole. Institutionerne er udvalgt på baggrund af motiverede ansøgninger. Skolerne har selv udviklet deres forløb og defineret, hvordan de konkret vil arbejde med at styrke deres SPS-praksis for elever med psykiske funktionsnedsættelser. Skolernes arbejde med de systematiske forløb er blevet understøttet af Rådgivnings- og Støttecentret (RSC) under Aarhus Universitet. Forløbene er gennemført i skoleåret 2020/2021.

Det er skolerne selv, der har finansieret udviklingen af deres SPS-arbejde i forbindelse med de systematiske forløb. Der har ikke været noget økonomisk tilskud til forløbene fra STUK, bortset fra den projektunderstøttelse, der har indgået som led i forløbene. Institutionerne har dermed selv afholdt udgifter til de deltagendes timer. De aktiviteter og procedurer, der er blevet udviklet i forbindelse med de systematiske forløb, vil ikke nødvendigvis kunne dækkes inden for rammerne af SPS-bevillingen, men vil typisk skulle finansieres som led i skolernes generelle trivsels- og fastholdelsesarbejde.

TABEL 1.1

Overblik over de deltagende skoler

Institution/afdeling	Tema	Nøgletal	Projektbeskrivelse
College 360 (eud)	Tema 1: Opsporing og afdækning af støttebehov	Ca. 650 årselever ³ på erhvervsuddannelserne. Har ca. 75-100 SPS-modtagere pr. år, heraf ca. 30 på baggrund af psykiske funktionsnedsættelser.	Udvikling af kommunalt samarbejde mellem afgivende institutioner, modtagende institutioner og den kommunale ungeindsats (KUI).
Tornbjerg Gymnasium (stx)	Tema 1: Opsporing og afdækning af støttebehov	Ca. 500 elever. Har ca. 15-20 SPS-modtagere pr. år, heraf ca. 10 på baggrund af psykiske funktionsnedsættelser.	Udvikling af redskab til at understøtte afdækning af støttebehov.
SOSU H (eud) i Herlev og Brøndby	Tema 2: Kobling mellem SPS og undervisning	Ca. 15.000 elever på hele SOSU H. De deltagende afdelinger (Herlev og Brøndby) har ca. 600 SPS-modtagere, heraf ca. 120 med psykiske funktionsnedsættelser.	"Den røde tråd" – analyse af elevernes SPS-forløb og samspillet mellem støtte og undervisning.
Københavns Åbne Gymnasium (stx)	Tema 2: Kobling mellem SPS og undervisning	Ca. 950 elever. Har ca. 79 SPS-modtagere pr. år, heraf 17 med psykiske funktionsnedsættelser.	Udvikling af procedurer for at professionalisere støtteams og øge undervisernes indsigt i SPS.
U/Nord teknisk skole i Hillerød (eud)	Tema 2: Kobling mellem SPS og undervisning	Ca. 1200 grundforløbselever. Har ca. 90 SPS-modtagere pr. år, heraf ca. 40 med psykiske funktionsnedsættelser.	Udvikling af procedurer og processer for at professionalisere støtteams og øge undervisernes indsigt i SPS.

3 "Årselever" er en opgørelsesmetode, der udtrykker antallet af elever undervist på fuldtid i 200 dage. Således tages der i beregningen bl.a. højde for frafald og elever i praktik, således at antallet af årselever er mindre end det reelle antal elever på institutionen.

Institution/afdeling	Tema	Nøgletal	Projektbeskrivelse
Skanderborg-Odder Center for Uddannelse (SCU) (eud)	Tema 3: Praktik	Ca. 120 elever. Har ca. 30 SPS-modtagere pr. år. ^{4,5}	Understøtte, at eleverne klædes på til overgangen fra grundforløbet på sko- len til praktik og hovedfor- løb på en anden skole og støttes på rette vis i over- gangen.
Ringkøbing-Skjern Uddannelsescenter (eud)	Tema 3: Praktik	Ca. 700 elever: Har ca. 170 SPS-modtagere pr. år. ⁶	Systematisere et tættere samarbejde med praktik- virksomheder og tydeli- gere arbejdsgange internt på skolen i forhold til SPS i praktikken.
Tradium (eud)	Tema 3: Praktik	Ca. 970 årslever: Har ca. 530 SPS-modtagere pr. år. ^{7,8}	Systematisere og under- støtte skolens arbejde med SPS og sikre, at ele- ver med støttebehov i praktikken modtager SPS.

1.4 Projektunderstøttelse

Det er Rådgivnings- og Støttecentret (RSC) under Aarhus Universitet, der har varetaget projektunderstøttelsen af skolernes systematiske forløb. RSC har mange års erfaring med lignende målgrupper på de videregående uddannelser og udbyder en bred vifte af forskellige kompetenceudviklingsforløb inden for det specialpædagogiske felt. Selve projektunderstøttelsen har bestået af forskellige typer aktiviteter:

- Løbende individuel/tematisk sparring med skolerne (15 konfrontationstimer)⁹
- Fælles opstarts-, midtvejs og afslutningsworkshop for alle skoler
- Fyraftensmøder for alle interesserede skoler.

På grund af covid-19 er aktiviteterne løbende blevet justeret i forhold til den oprindelige plan. RSC har organiseret projektunderstøttelsen, således at der er en proceskonsulent tilknyttet hvert tema i de systematiske forløb.

1.4.1 Løbende sparring

RSC har i deres løbende sparring med skolerne i vid udstrækning taget afsæt i skolernes forskellige behov. Sparring har hovedsageligt foregået virtuelt eller skriftligt, men der har også fundet enkelte fysiske møder sted. Sparringen har været tilpasset skolens arbejde og behov og har både bestået

4 Skanderborg-Odder har udelukkende elever i grundforløb.

5 Antal elever med psykiske funktionsnedsættelser ikke opgjort.

6 Antal elever med psykiske funktionsnedsættelser ikke opgjort.

7 Antal elever med psykiske funktionsnedsættelser ikke opgjort.

8 "Årselever" er en opgørelsesmetode, der udtrykker antallet af elever undervist på fuldtid i 200 dage. Således tages der i beregningen bl.a. højde for frafald og elever i praktik, således at antallet af årselever er mindre end det reelle antal elever på institutionen.

9 Børne- og undervisningsministeriet (BUVM), 2020: Bilag 1: Rammer for deltagelse i systematiske forløb med SPS. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: <https://www.spsu.dk/-/media/filer/spsu/doc20/rammer-for-deltagelse-i-systematiske-forloeb-med-sps.pdf>.

af kvalificering af konkrete produkter som fx procespapirer eller interviewguides og en mere løbende opfølgning på fremdriften i projekterne.

1.4.2 Fælles workshops

Indledningsvis blev der afholdt en workshop, der havde til formål at danne grundlag for skolernes videre arbejde med deres projekter. Workshoppen omfattede dels et videninput med henblik på give skolerne inspiration, dels nogle netværksrettede aktiviteter, der skulle give afsæt for videndeling og sparring på tværs af skoler. Som forberedelse til opstartworkshoppen blev skolerne bedt om at beskrive deres SPS-praksis, herunder hvad der fungerer godt, og hvad deres udfordringer er, samt skitsere deres planlagte projekt.

De efterfølgende workshopper havde til formål at følge op på det igangværende arbejde. Ved den afsluttende workshop blev deltagerne desuden bedt om at afholde et oplæg om deres proces og udbytte relateret til deres deltagelse i forløbet.

1.4.3 Fyraftensmøder

Virtuelle fyraftensmøder blev iværksat ud fra et ønske blandt skolerne om at kunne mødes og sparre på tværs af temaer. Indholdet på fyraftensmøderne vekslede mellem forskellige videninput og fælles drøftelser/erfaringsudveksling blandt deltagere.

Fyraftensmøderne tog udgangspunkt i et emne pr. møde, og skolerne havde mulighed for at byde ind med emner, som de havde interesse i at drøfte fx ”covid-19-begrænsninger og muligheder for SPS”, ”SPS-administration” (med deltagelse fra STUK), ”den røde tråd i et studiestøtteforløb – hvem bærer ansvaret for kommunikationen i et SPS-forløb?”.

2 Skolernes oplevede udbytte af de systematiske forløb

Dette kapitel samler op på, hvilket udbytte skolerne oplever at få af deres deltagelse i de systematiske forløb, samt i hvilket omfang de oplever, at indsatserne har medført de ønskede forandringer.

2.1 Stor variation, med hensyn til hvor langt skolerne er nået med deres projekter

Helt overordnet viser erfaringsopsamlingen, at der er stor forskel på, hvor langt skolerne er kommet med deres systematiske forløb. Mens nogle skoler hurtigt har fået igangsat deres planlagte aktiviteter, er der andre skoler, der har arbejdet med at få konkretiseret, hvilke aktiviteter de ønskede at igangsætte, og hvordan de skulle gribe opgaven an.

Sammenholder man skolernes ansøgninger og indledende projektbeskrivelser, ser man samtidig en generel tendens til, at skolerne oprindeligt har haft større ambitioner for SPS-arbejdet end de reelt har nået i løbet af de systematiske forløb. Generelt er det få skoler, der er nået i mål med de aktiviteter, de havde planlagt som led i udviklingsforløbene. Enkelte skoler giver klart udtryk for, at de visioner, der lå i deres ansøgning, langt fra er blevet realiseret. Dette kan til dels tilskrives covid-19-nedlukningen, som har vanskeliggjort fx videndeling, opkvalificering og afprøvning af koncepter, hvor fysisk fremmøde har været væsentligt, det forgangne år.

2.2 Endnu for tidligt at samle op på skolernes udbytte

Det fremgår af erfaringsopsamlingen, at skolerne generelt set oplever at have fået udbytte af deres deltagelse i de systematiske forløb. Det er imidlertid varierende, hvor stort skolerne vurderer, at dette udbytte er. Flere af skolerne af peger på, at der slet ikke ville have været nogen eller kun begrænset udvikling i deres SPS-praksis, hvis ikke de havde deltaget i de systematiske forløb, mens andre i højere grad har oplevet det som et ekstra "boost" ift. det udviklingsarbejde, de allerede har gang i.

Det er fælles for skolerne, at de har en oplevelse af, at deres deltagelse i udviklingsprojektet har været med til at sætte – og fastholde – fokus på SPS-området over en længere periode, men at arbejdet med at udvikle deres SPS-praksis for mange vedkommende kun lige er begyndt. Det betyder, at skolernes udviklingsarbejde i vid udstrækning først for alvor skal afprøves, kvalificeres og implementeres den kommende tid. Derfor er det også i langt de fleste tilfælde endnu for tidligt at samle op på, om skolernes aktiviteter har ført til de ønskede forandringer.

2.3 Deltagelse i forløbet har bidraget til styrket professionalisering af SPS-arbejdet på skolerne

Helt overordnet tegner erfaringsopsamlingen et billede af, at skolernes deltagelse i de systematiske forløb har bidraget til en styrket professionalisering af deres SPS-arbejde. Flere skoler understreger, at arbejdet har skærpet deres opmærksomhed på nytten af at have en klar vision og strategi for SPS-arbejdet, som skal understøttes af procedurer, videndeling og systematik.

Nogle af de greb, som skolerne har gjort brug af i dette arbejde, er:

- Faste møder fx med fokus på overlevering af viden om elever (fx blandt støttegivere eller mellem støttegivere og undervisere)
- Fælles redskaber (fx til afdækning af støttebehov eller i forbindelse med overlevering af elever fra afgivende til modtagende institutioner)
- Interne procesdokumenter (fx drejebøger, der beskriver rollefordeling ifm. praktikken)
- Kompetenceudvikling (fx af støttegivere, undervisere eller praktikansvarlige)
- Oprettelse af netværk (fx mellem aktører i skole og kommune med henblik på at styrke kendskab og koordinering af de støttemuligheder, der findes til de unge i målgruppen)
- Eksternt rettet informationsmateriale (fx foldere til relevante aktører vedr. SPS i praktikken)
- Nye praksisser (fx udvidet hjælp til at skrive praktikansøgninger eller besøg på praktiksteder).

2.4 Skolernes udbytte rækker ud over det konkrete tema, de har arbejdet med

En anden pointe, der træder frem i erfaringsopsamlingen er, at opdelingen i temaer i de systematiske forløb kan opleves som lidt kunstig, da skolernes SPS-arbejde går på tværs af temaer. Når man fx kompetenceudvikler sin lærerstab eller udvikler et it-system til at indhente oplysninger om elever, kan det både bidrage til at forbedre opsporingen og afdækningen af elever med behov for støtte og til at styrke informationsdeling og koblingen mellem den individuelle støtte og den almen undervisning.

Samtidig er der også flere eksempler på, at skolerne har ladet sig inspirere på kryds og tværs af de andre skoler i forløbene. Når skolerne er blevet inspirerede på tværs af temaer, er det typisk sket på fælles workshops eller fyraftensmøder, hvor alle skoler har været inviteret. Således fortæller nogle skoler, hvordan de fx har fået inspiration og værktøjer til at udvikle deres SPS-praksis i praktikken, selvom de har deltaget i de systematiske forløb under et andet tema. Der har også været en mere generel erfaringsudveksling blandt skolerne, fx vedr. brug af it-systemer og organisering af SPS.

3 Understøttelse og forankring af skolernes udviklingsarbejde

I dette kapitel beskrives det, hvordan udviklingsprojekterne er blevet understøttet, samt hvilke faktorer, skolerne vurderer, der har haft betydning for praksisudviklingen på skolerne. Først er der fokus på rammer og vilkår på skolerne, dernæst samles der op på skolernes erfaringer med den støtte, de har fået fra RSC som led i forløbet. Det kan være relevant for skoler, der selv ønsker at sætte udviklingsprojekter i gang – eller andre aktører, der ønsker at understøtte udviklingsprojekter – at holde sig for øje, hvilke faktorer skolerne her fremhæver som særligt virkningsfulde.

3.1 Rammer og ressourcer på skolerne

De vilkår og rammer, der har været på skolen for at arbejde med de systematiske forløb, har betydning for, hvordan deltagerne har oplevet processen, og hvor langt de er nået med deres udviklingsforløb. Nedenfor identificeres forhold, der kan understøtte og udfordre det gode udviklingsprojekt. Forholdene omhandler den ledelsesmæssige opbakning og involvering samt selve den daglige kontekst, som udviklingsarbejdet foregår i.

3.1.1 Positivt, når ledelsen bakker op om udviklingsarbejdet

På baggrund af erfaringerne fra de systematiske forløb fremstår ledelsesopbakning som en vigtig forudsætning for, at viden deles, nye tiltag implementeres, og udvikling af SPS-arbejdet kan finde sted i praksis. Det handler både om at afsætte tid og ressourcer til udviklingsarbejdet, men også om at signalere bredt i organisationen, at SPS er et vigtigt og prioriteret område.

Der er forskel på, hvor meget deltagerne oplever, at ledelsen på skolen bakker op om udviklingsforløbet. På nogle skoler er der en oplevelse af, at ledelsen prioriterer udviklingsarbejdet, forbundet med SPS og sikrer, at der er de rette rammer og tid til at arbejde fokuseret, fx ved konkret at afsætte tid til dette i fagplaner. Herudover er der ledelser, der engagerer sig i arbejdet med at sprede og omsætte den nye viden på skolen. Nogle steder står ledere desuden for at bringe den nye viden videre i organisationen, både i forhold til den øvrige ledelse og i forhold til lærere på en afdeling, for at understøtte at hele afdelingen får fat på det nye, så det reelt kan skabe forbedringer for eleverne.

På andre skoler har deltagerne savnet ledelsesopbakning. Det handler særligt om, at ledelsen ikke prioriterer SPS eller ikke har tilstrækkelig forståelse for målgruppen til at vurdere, hvordan det er relevant at udvikle skolens SPS-arbejde. På nogle skoler savner deltagerne desuden at få lov til at fokusere og fordybe sig i deres projekt. Deltagerne har i det hele taget oplevet en øget travlhed, bl.a. i forbindelse med covid-19-restriktioner og omstilling for skolerne, der har gjort det svært at få tid til at arbejde med udviklingsforløbet, fordi det bliver nedprioriteret på skolen.

3.1.2 Når udviklingsarbejdet prioriteres, understøtter det et godt udviklingsforløb

En anden faktor, der fremtræder som væsentlig for udbyttet, er projektledelsen. Denne faktor er naturligvis tæt koblet til ovenstående pointe om ledelsesopbakning, da det i sidste ende vil være et ledelsesansvar at sikre, at projektkoordinatorer/arbejdsgruppen har den fornødne tid og kvalifikationer til at løfte opgaven.

I de projekter, hvor projektkoordinatorer/arbejdsgruppen har haft tid og overskud til at fordybe sig i projektet, ses der (ikke overraskende) større fremdrift end i projekter, hvor projektkoordinatorer har haft en opgaveportefølje, der har vanskeliggjort arbejdet med udviklingsprojektet. Særligt projektkoordinatorer med SPS-arbejdet som deres primære funktion ser ud til at have haft mere overskud til at drive projekterne.

På en del skoler har det været muligt at bevare den samme arbejdsgruppe gennem udviklingsforløbet, typisk bestående af medarbejdere med viden og engagement i forhold til arbejdet med SPS. Dog er der også skoler, hvor man pga. sygdommelding eller jobskifte har været nødt til at ombemane eller udskyde dele af forløbet.

3.1.3 Udviklingsprojektets kompleksitet kan være en udfordring

Blandt de deltagende skoler ses der en stor variation, med hensyn til hvor komplekse projekterne har været tænkt fra start. Mens en skole fx har haft som målsætning at afdække skolens udfordringsbillede ved at gennemføre et specificeret antal interviews, har en anden skole haft en ambition om at opbygge netværk med virksomheder for herigennem at matche elever med praktiksteder.

Kompleksitet kan fx både handle om, hvor mange forskellige aktører, der skal inddrages i projekter, og hvor udfoldet projektets aktiviteter er beskrevet. Projekterne kan godt være komplekse, men her kan det være nyttigt at operationalisere udviklingsarbejdet i nogle konkrete aktiviteter. Jo mere konkrete opgaver eller "køreplaner", der har været for projekterne, des lettere synes det også at have været for skolerne at gå til udviklingsarbejdet. Dette har også haft betydning i de tilfælde, hvor skolerne har været nødsaget til at skifte bemanning undervejs i forløbet, hvor mindre velafgrænsede projekter har vanskeliggjort overleveringen af opgaver.

På nogle skoler har udviklingsforløbene indebåret behov for forandringer i praksis bredt i organisationen og i nogle tilfælde endda uden for organisationen i fx kommuner eller virksomheder. I disse projekter stilles der særligt store krav til, at projektledelsen/arbejdsgruppen og ledelsen formår at skabe opbakning blandt de pågældende aktører.

3.1.4 Virtuelt set-up er en udfordring for nogle udviklingsforløb

Generelt udtrykker skolerne ærgrelse over, at meget af arbejdet med udviklingsforløbene er foregået virtuelt. Mens nogle skoler har kunnet arbejde med deres SPS-udviklingsforløb stort set som planlagt, oplever andre skoler forsinkelser grundet covid-19-nedlukningen. Udfordringerne har særligt handlet om at savne løbende kommunikation og føling med kolleger samt muligheden for afvikle dele af deres forløb, fx når et skema skulle afprøves blandt elever, eller når lærere skulle modtage viden og reflektere over SPS.

3.2 Ekstern projektunderstøttelse

Overordnet set har projektunderstøttelsen, som skolerne har modtaget, bestået i løbende individuel sparring samt fælles workshops og fyraftensmøder. Det er Rådgivnings- og Støttecentret (RSC) under Aarhus Universitet, der har varetaget projektunderstøttelsen.

Skolerne er generelt tilfredse med de aktiviteter, der er foregået på tværs af de tre temaer, og det opleves som positivt, at der har været forskellige formater for input og videndeling. Dog peger skolerne generelt på, at det har været en udfordring for netværkselementet af indsatsen, at det grundet covid-19-nedlukningen ikke har været muligt at mødes fysisk. I det følgende opsummeres elementer i projektunderstøttelsen, der opleves som virksomme blandt skolerne, samt nogle af de fordele og ulemper, der er ved de forskellige projektunderstøttelsesgreb.

3.2.1 Sparring og input, der kvalificerer skolernes proces

Skolerne er generelt positive omkring den løbende individuelle sparring, de har fået undervejs i udviklingsprocessen. Her fremhæver skolerne, at det har været givtigt, når RSC har stillet spørgsmål til det, skolen gør, og har bidraget med et nyt blik på skolernes problemstillinger eller hjulpet dem med at folde et perspektiv eller en idé ud. Skolerne peger også på, at gode dagsordener har været med til at understøtte fokuserede sparringsmøder. Endelig oplever nogle skoler også, at RSC har været gode til at etablere kontakt til fx ministeriet ved juridiske spørgsmål.

Imidlertid er der også enkelte eksempler på sparringsmøder, hvor skoler ikke har oplevet at få tilstrækkeligt relevant udbytte, fx hvis skolen ikke har oplevet timingen for sparringen som rigtig i forhold til skolens proces, eller hvis dagsordenen for mødet blev oplevet som for uklar. Her peger RSC omvendt på, at skolerne også har et ansvar for at profitere af sparringen, og at de særligt frugtbare sparringsmøder netop er udsprunget af, at skolerne på forhånd har gjort sig nogle tanker om, hvad de ønsker, at RSC skal bidrage med, og evt. har haft et konkret produkt eller lignende, man kunne tage afsæt i.

3.2.2 Rådgivning, som er vedholdende og driver processen frem

Skolerne oplever generelt, at projektunderstøttelsen har styrket fremdriften af deres udviklingsarbejde. Det skyldes, at RSC har været gode til at følge op på fremdriften af projektet og har været vedholdende ift. at fastholde og forpligte skolerne på deres udviklingsarbejde. Det har både skabt kontinuitet og været motivationsskabende undervejs i processen. Samtidig oplever skolerne, at RSC har formået at møde skolerne, hvor de var, og tage afsæt i skolens behov, uanset om de var nået så langt som forventet eller ej. Noget af det, RSC selv beskriver, at de har haft fokus på, er at fastholde skolernes fokus på deres indsats, at hjælpe dem til at få øje på – og systematisere – gode praksisser og at pege frem mod næste skridt i udviklingsprocessen.

3.2.3 Teori kan inspirere – men det er svært at ramme et passende niveau for alle

Nogle skoler oplever det som positivt, når de er blevet introduceret for teori og redskaber, som det fx blev gjort på den afholdte opstartworkshop. En skole har i den forbindelse fået konkret viden, som de har bygget deres udviklingsarbejde op omkring, mens en anden skole fortæller, at de har videreformidlet Skype-optagelsen af det teoretiske input på et pædagogisk møde i deres team som afsæt for fælles drøftelse af emnet.

Dog giver skolerne udtryk for meget forskellige ønsker og behov, når det kommer til videninput. På den ene side efterspørger nogle skoler mere viden og tyngde i inputtene til at inspirere deres SPS-arbejde, fx i form af remedieret forskning om SPS. På den anden side giver en skole udtryk for, at de faglærere, der deltog i opstartworkshoppen, havde svært ved at forstå tankegangen i den model, der blev præsenteret, fordi den var fremmed i forhold til den måde, de var vant til at arbejde på. Her kan det altså være svært finde en god balance, der tilgodeser alle skolers behov og præferencer.

3.2.4 Fyraftensmøder – balance mellem struktur og uformel erfaringsudveksling

De virtuelle fyraftensmøder udsprang af et ønske blandt de deltagende skoler om at have et rum for erfaringsudveksling på tværs af temaer. Generelt er skolerne positive ift. formatet. Det er overkommeligt at afsætte tid ved fyraften, og det opleves som en god mulighed for at kunne udveksle erfaringer i et uformelt rum. Derudover fremhæves det som positivt, at skolerne selv har haft mulighed for selv bringe de temaer op, der optager dem. Imidlertid er der også delte meninger, mht. hvor struktureret et format man ønsker. Nogle deltagere efterlyser en tydeligere ”varedeklarering” og klarere dagsordner, så deltagerne har bedre grundlag for at til- og fravælge møderne, og en enkelt efterspørger, at materiale sendes ud på forhånd, så man kan forberede sig med henblik på at øge kvaliteten i møderne. Dog er der andre deltagere, der netop lægger vægt på den uformelle form som en styrke.

Forskellige perspektiver på, hvilke skoletyper der er bedst at sparre med

Skolerne er generelt tilfredse med mulighederne for videndeling med andre skoler i forløbet både i forbindelse med workshops og fyraftensmøder. Derudover har flere skoler haft kontakt undervejs i forløbet – eller har planer om det på et senere tidspunkt.

De deltagende skoler er forskellige og har forskellige perspektiver på, hvilke skoler der kan bidrage til deres projekt. Mens nogle skoler har været meget tilfredse med de input, de har fået fra de andre skoler inden for deres tema, er der andre, der har haft svært ved at spejle sig i de andre skoler eller overføre deres erfaringer til egen praksis. Det kan bl.a. handle om forskellige skoletyper eller forskellig organisering ift. SPS-arbejdet, herunder hvor mange SPS-elever skolerne har. Andre oplever det imidlertid som en styrke, at skolerne er forskellige, og finder det inspirerende fx at høre om erfaringer fra en større skole med flere SPS-elever, end de selv har, ligesom det også kan være inspirerende for en skole, der kun har grundforløb, at høre om, hvordan skoler med hovedforløb arbejder med SPS.

4 Tidlig opsporing og afdækning af støttebehov

EVA's evaluering af SPS peger på, at det har betydning for elevernes mulighed for at gennemføre deres ungdomsuddannelse, at de får støtte så hurtigt som muligt i deres uddannelsesforløb¹⁰. Den tidlige opsporing af elever med støttebehov er afgørende for, at skolerne kan yde støtten i tide. Mange skoler oplever imidlertid, at det kan være vanskeligt at opspore elever med støttebehov i forbindelse med deres opstart på en ungdomsuddannelse, og især elever med psykiske funktionsnedsættelser kan være svære at identificere, hvis de ikke selv oplyser om deres behov for støtte inden uddannelsesstart.

En erhvervsskole og et gymnasium – College 360 og Tornbjerg Gymnasium – har arbejdet med temaet 'opsporing og afdækning af støttebehov' som led i de systematiske forløb, hvor de har fået sparring fra Rådgivnings- og Støttecentret under Aarhus Universitet.

I det følgende beskrives skolernes erfaringer med tidlig opsporing og afdækning af elevernes behov for støtte, som de opleves af de involverede i projektet. Fokus er både på, hvilke udfordringer de konkret har oplevet, og hvad de har gjort for at løse dem.

Regler og rammer knyttet til tidlig opsporing og afdækning af støttebehov

Ansøgning om SPS og proces

For at en elev kan modtage specialpædagogisk støtte, skal skolen indsende en ansøgning til STUK om bevilling af støtten. Styrelsen skal have modtaget en ansøgning senest 14 dage efter, at elevens støttebehov er godtgjort over for skolen eller institutionen. Ansøgningen skal indeholde dokumentation for funktionsnedsættelsen, hvilket for elever med en psykisk funktionsnedsættelse vil sige en lægelig dokumentation eller udtalelse fra psykolog, hvor diagnosen skal fremgå. Behandlingstiden for ansøgningen til STUK kan variere, men var maks. 30 dage for 91 % af bevillingerne på ungdomsuddannelserne i 2020. Det vigtigt at

¹⁰ EVA, 2021: Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne. Hovedrapport. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: https://www.eva.dk/sites/eva/files/2021-04/Rapport_Evaluering%20af%20specialp%C3%A6dagogisk%20st%C3%B8tte.pdf.

komme i gang med ansøgningsprocessen så hurtigt som muligt, så støtten så vidt muligt kan være klar ved uddannelsesstart. Mange skoler modtager information om elevers støttebehov i ansøgninger til skolen, men de kan først indhente dokumentation for funktionsnedsættelsen og sende ansøgningen, når eleven er optaget på skolen. Endvidere skal skolen have samtykke fra eleven og evt. forældre til at indhente dokumentation for funktionsnedsættelsen i de tilfælde, hvor eleven/forældre ikke selv leverer dokumentation direkte til skolen.

Overlevering og samtykke

Når en skole yder støtte til en elev, får skolens SPS-ansvarlige (eller anden koordinator) og støttegiveren (den person, der yder støtten) adgang til personfølsomme oplysninger om eleven. Eleven skal give samtykke til, at de personfølsomme oplysninger deles med andre. Dette gælder både, hvis oplysningerne skal deles med aktører uden for institutionen, fx i forbindelse med en overlevering fra grundskole til ungdomsuddannelse, og hvis oplysningerne deles inden for samme institution, fx med undervisere på skolen. Der er ingen formelle krav til, hvordan viden kan overleveres, eller hvordan et samtykke til drøftelse af støttemodtagerens private forhold skal udformes. Det er derfor i princippet tilstrækkeligt, at eleven giver et mundtligt samtykke.

4.1 Hvorfor er det relevant for skolerne at arbejde med opsporing og afdækning af støttebehov?

På College 360 og Tornbjerg Gymnasium oplever man, at nogle elevers støttebehov, især elever med psykiske funktionsnedsættelser, først opdages sent i uddannelsesforløbet, og at eleverne derfor ikke altid får et optimalt støtte- eller uddannelsesforløb.

Skolerne oplever særligt to årsager til, at elever med psykiske funktionsnedsættelser identificeres sent. For det første kan det være svært for eleverne at gennemskue systemet og overskue ansøgningsprocessen. For det andet falder nogle elever i en gråzone, hvor de ikke har klare diagnoser, men alligevel har svære psykiske udfordringer, som de kan have brug for støtte til at håndtere på deres uddannelse.

Derfor har man på skolerne et ønske om at optimere arbejdet omkring opsporingen og afdækningen af elevernes støttebehov, herunder at skærpe opmærksomheden på psykiske udfordringer samt at etablere faste og velkendte procedurer for SPS-arbejdet på skolen. På den måde håber skolerne at blive bedre rustet til at opspore og afdække eventuelle støttebehov, samtidig med at eleverne får nemmere ved at gennemskue systemet, så de selv kan komme til skolen, hvis de oplever, at de har behov for støtte.

4.2 Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke den tidlige opsporing og afdækning af støttebehov

Selvom College 360 og Tornbjerg Gymnasium er meget forskellige og har valgt forskellige tilgange til at styrke den tidlige opsporing af eleverne, er der alligevel en række fællestræk i deres arbejde:

- **Udvikling af klare procedurer for arbejdet med SPS**

På begge skoler har det været et fokuspunkt at systematisere SPS-arbejdet og at udvikle procedurer, der kan være med til at tydeliggøre rammer, roller og ansvarsfordeling i arbejdet. Dette fordi mange personer er involveret i opsporings- og afdækningsarbejdet, fra elever og forældre til kontaktpersoner fra grundskoler eller kommunen til SPS-ansvarlig, studievejledere, sekretærer og lærere på skolen. Ved at systematisere SPS-arbejdet forventer begge skoler således, at alle involverede målgrupper får nemmere ved at navigere i SPS-systemet på skolerne. Begge skoler har valgt at systematisere forskellige dele af opsporingsindsatsen. På College 360 har man fokuseret på overlevering af oplysninger mellem afgivende institutioner i kommunen, mens man på Tornbjerg Gymnasium har fokuseret på at skabe et fælles sprog om SPS internt på skolen ved at introducere "Tornbjerg Livsmodellen" som værktøj til at gøre både elever, lærere, mentorer og studievejledere bedre til at opdage støttebehov, men også snakke om og udbrede viden om muligheder for støtte.

- **Information til lærerstab og andre relevante medarbejdere på skolen om SPS**

Begge skoler har arbejdet med at få information om SPS ud til alle relevante medarbejdere, særligt undervisere, på skolen. Skolerne forventer, at hvis underviserne er mere opmærksomme på mulighederne for SPS og ved, hvilke personer der arbejder med SPS på skolen, vil de også bedre kunne opdage elever med behov for støtte og henvise dem til de relevante personer på skolen i tide. Antagelsen bygger både på en forventning om, at viden om funktionsnedsættelser gør underviserne bedre i stand til at se støttebehov, men også at underviserne bliver mere opmærksomme på at sende eleverne i den rigtige retning, når de ved, hvor de kan sende eleverne hen.

- **Information til elever om SPS inden opstart på ungdomsuddannelsen**

Begge skoler har haft som fokuspunkt at informere samtlige elever på skolen om mulighederne for SPS, inden de starter på skolen. Dette har skolerne valgt gøre ved at udsende et informationsbrev til eleverne, før de starter, der beskriver muligheden for SPS, samt hvem der er SPS-ansvarlige på skolen. En skole informerer endvidere om SPS på introaften/orienteringsaften forud for elevernes ansøgning til skolen. Målet er at øge elevernes kendskab til mulighederne for SPS, så eleverne selv kan tage fat i skolen, hvis de har støttebehov, og ansøgningsprocessen kan sættes i gang, før eleven starter på uddannelsen.

4.3 Caseeksempler fra College 360 og Tornbjerg Gymnasium

I det følgende beskrives det, hvordan skolerne konkret har arbejdet med at styrke opsporing og afdækning af støttebehov, mens de har deltaget i de systematiske forløb.

College 360 sætter fokus på overlevering mellem afgivende og modtagende institutioner

For at styrke opsporingsarbejdet af elever med psykiske vanskeligheder, før de starter på skolen, har College 360 etableret et samarbejde med den Kommunale Ungeindsats (KUI) og kommunens afgivende institutioner. Formålet er at sikre en velfungerende tidlig opsporingsindsats, hvor uddannelsesinstitutioner kan indhente de nødvendige oplysninger for at få elevernes SPS-bevilling klar inden studiestart.

Om College 360 og organisering af SPS

College 360 er en kombineret erhvervsskole og erhvervsgymnasium med et bredt udbud af tekniske og merkantile ungdomsuddannelser. Det systematiske forløb er fokuseret omkring SPS-praksis på erhvervsuddannelserne. Der går ca. 650 årselever¹¹ på erhvervsuddannelserne, hvor 75-100 modtager SPS, heraf 30 på baggrund af psykiske funktionsnedsættelser. Skolen har én SPS-koordinator samt én fuldtidsansat støttegiver. Derudover bruges faglærere i enkelte tilfælde også som støttegivere.

Udfordringsbillede

College 360 oplever, at mange elever med psykiske funktionsnedsættelser først opdages sent i uddannelsesforløbet. Skolen optager årligt ca. 250 elever direkte fra grundskolen, men har de seneste år ikke modtaget henvendelser om særligt sårbare elever, hvilket for skolen indikerer, at opsporingsindsatsen, både på egen institution og i samarbejdet mellem grundskolerne og KUI, er mangelfuld på dette område. Skolens erfaring er, at det tværgående samarbejde mellem afgivende institutioner omkring overleveringer af SPS-elever har været præget af en række usikkerheder om arbejdsgang, rollefordeling og procedurer. Derudover oplever skolen praktiske udfordringer knyttet til overleveringsprocessen, herunder indhentning af samtykke i forbindelse med personfølsomme data.

Mål med indsatsen

College 360 har tilmeldt sig projektet med de systematiske forløb for at opkvalificere deres arbejde med tidlig opsporing af elever med psykiske vanskeligheder med henblik på at opfylde følgende mål:

- At etablere et formelt samarbejde med afgivende grundskoler/KUI med faste nedskrevne procedurer
- At etablere procedurer for, hvordan kommende elever kan videregive deres personfølsomme oplysninger
- At etablere procedurer for intern behandling af elevernes personfølsomme data.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

College 360 har igangsat følgende aktiviteter:

¹¹ "Årselever" er en opgørelsesmetode, der udtrykker antallet af elever undervist på fuldtid i 200 dage. Således tages der i beregningen bl.a. højde for frafald og elever i praktik, således at antallet af årselever er mindre end det reelle antal elever på institutionen.

- Udvikling af kommunalt samarbejde mellem afgivende institutioner, modtagende institutioner og den kommunale ungeindsats i regi af Garantiskolen.¹² Som led i dette samarbejde blev en styregruppe etableret med fokus på at definere en klar målgruppe for overleveringer samt en transparent procedure og ansvarsfordeling, der er bæredygtig og uafhængig af personaleudskiftning. Målgruppen for overlevering er elever, der er en del af inklusionsarbejdet, som har særligt komplekse vanskeligheder, dvs. at den ikke er afgrænset alene til SPS-elever. Samarbejdet indebærer bl.a.:
 - Et fælles arbejdsblad for afgivende og modtagende institutioner samt Ungeguiden¹³, der beskriver målgruppen og proceduren for overlevering. Arbejdsbladet definerer 1) kriterier for, hvornår en elev betragtes som "særlig udfordret", 2) hvem der forventes at deltage ved overleveringsmøder, samt hvad deres respektive ansvarsområder består i, 3) hvad den afgivende institution forventes at forberede til overleveringsmødet (udfyldning af støtteskema), og 4) det konkrete indhold ved overleveringsmødet samt tidsfrist for mødets afholdelse.
 - Et støtteskema til brug ved overleveringsmøder, der afdækker elevens støttebehov. Støtteskemaet bruges også til samtaler mellem elev og uddannelsesinstitution til at aftale antal støttetimer.
 - En samtykkeerklæring til brug ved indhentning og deling af personfølsomme oplysninger i forbindelse med overleveringer.
 - Brug af softwaren Penneo til digitale underskrifter ved indhentning af samtykke til udveksling af personfølsomme data.
 - Information om mulighederne for SPS samt om SPS-ansvarlige på skolen i indkaldelsesbrev/optagelsesbrev, der udsendes til alle nyoptagne elever inden skolestart.

Den indgåede samarbejdsaftale, der er indgået mellem de afgivende og modtagende institutioner, skal først tages i brug efter afslutning på dataindsamlingen i forbindelse med den kommende overgang (sommeren 2021). Det er derfor endnu for tidligt at samle op på erfaringerne hermed.

12 Garantiskolen er et samarbejdsforum i Silkeborg Kommune, der har til formål at koordinere, inspirere og videndele om alle forhold af betydning for unges mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Garantiskolen består af repræsentanter fra uddannelsesområdet og det kommunale område. I Garantiskolen sikres fx af fælles uddannelsesforløb og uddannelsesforberedende forløb for enkelte unge eller grupper af unge kan gennemføres smidigt og med ukomplicerede arbejdsgange til fordel for den enkelte unge og de involverede institutioner

13 Ungeguiden er en vejledningsindsats i Silkeborg Kommune forankret i kommunens jobcenter.

Tornbjerg Gymnasium fokuserer på opsporing af elever med alle typer psykiske diagnoser

På Tornbjerg Gymnasium har man en ambition om at blive bedre til at understøtte elever med alle typer psykiske diagnoser. Med inspiration fra Studielivsmodellen, udviklet af Rådgivnings- og Støttecentret ved Aarhus Universitet, har gymnasiet derfor udviklet en "Tornbjergs Livsmodel" som et arbejdsredskab til at skabe fælles sprog, forståelse, systematik og sammenhæng i deres SPS-arbejde.

Om Tornbjerg Gymnasium og deres organisering af SPS

Tornbjerg Gymnasium er et mellemstort gymnasium med ca. 21 klasser og omkring 600 elever. Skolen har omkring 25 SPS-elever årligt, hvoraf en mindre del modtager støtte på baggrund af psykiske funktionsnedsættelser. Afviklingen af støtten varetages primært internt af læsevejledere og lærere. I enkelte tilfælde har skolen anvendt eksterne støttegivere til at yde støtte for elever med særlige psykiske funktionsnedsættelser.

Udfordringsbillede

Selvom Tornbjerg overordnet vurderer, at deres SPS-indsats fungerer godt ift. at få bevilliget støttetimer og tilkøbt støttegivere til deres elever, oplever skolen at overse nogle SPS-berettigede elever med bestemte typer udfordringer og diagnoser. Dette resulterer i, at skolen først bliver opmærksomme på en række elevers støttebehov, når eleverne er nået et stykke ind i deres uddannelse. Disse elever er ofte dem, der ikke på forhånd er udredt og diagnosticeret, typisk elever med stress-, angst- eller depressionssymptomer. Udfordringen ligger her i både at få afdækket, hvorvidt en elev er SPS-berettiget – altså om der ligger en reel diagnose bag udfordringerne – og at gøre elever opmærksomme på mulighederne for SPS, så eleverne får indsendt diagnosepapirerne fra uddannelsens begyndelse eller så hurtigt som muligt.

Mål med indsatsen

Tornbjerg Gymnasium har tilmeldt sig det systematiske forløb med henblik på at styrke deres opsporing og forbedre afdækningen af SPS-berettigede elevers behov. Deres mål for indsatsen består i at:

- Optimere procedurer for opsporing af elever med behov for støtte, herunder at blive bedre til at screene optagelsespapirer for at identificere kommende elever med SPS-behov, at klæde kontaktlærere bedre på til at spotte elever samt optimere screeningsark til brug ved vejlednings-samtaler med eleverne
- Opkvalificere støttegivere, bl.a. til at kunne understøtte elever med diagnoser, herunder introducere livsmodellen, samtykkeskemaer, SPS-dokumenter og skabe struktur om støtteambejdet.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

Tornbjerg har igangsat følgende aktiviteter:

- Udvikle "Tornbjergs livsmodel" som et samtaleværktøj til samtaler mellem elever og støttegivere, studievejledere, lærere mv. Livsmodellen bruges af gymnasiets undervisere og studievejledere til introsamtaler og af støttegivere i samtaler med elever, der modtager SPS. Modellen understøtter afdækningen af elevers støttebehov og hjælper med at sætte ord på svære problemstillinger såsom balancen mellem skole, socialt liv og fysisk/mental sundhed. Modellen bruges således også til opsporing, idet studievejledere i introsamtalerne nu har et værktøj til at opdage udfordringer hos elever, der ellers ikke modtager støtte. Implementeringen

af modellen er så småt i gang, og Tornbjerg oplever, at flere mentorer, lærere og elever kender til modellen. Den er dog endnu ikke i fuld anvendelse, bl.a. fordi modellen har vist sig at være mindre egnet til virtuelt brug, da det netop er modellen som et ”fælles tredje”, der har virket godt i samtalerne med de unge.

- Alle optagne elever får et brev, der informerer om mulighederne for SPS, og hvori elever med ADHD, autismspektrum-forstyrrelser, angst eller depression bliver opfordret til at kontakte skolens SPS-ansvarlige med henblik på at søge SPS-midler inden sommerferien.
- Der sættes fokus på mulige SPS-elever som fast punkt ved rådgivningsmøder mellem studievejledere og gymnasiets lærere med henblik på at skærpe lærernes blik for at opspore elever med behov for støtte. Undervejs i projektperioden er der kommet yderligere fem SPS-elever med psykiske vanskeligheder til (fra 8 til 13¹⁴), og Tornbjerg har en oplevelse af, at det netop er det skærpede fokus på opsporing, der har bidraget til denne stigning i antallet af SPS-elever.

14 En af de eksisterende SPS-elever er imidlertid stoppet, så antallet er reelt 12.

5 Bedre kobling mellem SPS og den almene undervisning

EVA's evaluering af SPS peger på, at det har betydning for elevernes udbytte af SPS, at støtten opleves som sammenhængende, og at den kobles til den almene undervisning¹⁵. En god kobling kan både styrke den individuelle støtte og den almene undervisning, fx gennem videndeling om konkrete elevers hverdag og udfordringer samt gode erfaringer med målgruppen af SPS-elever mere generelt. Mange skoler oplever imidlertid, at det er en vanskelig opgave at få skabt en god kobling, særligt i de tilfælde, hvor SPS ydes af eksterne støttegivere, der ikke møder elevernes undervisere i deres hverdag.

To erhvervsskoler og et gymnasium – SOSU H, U/Nord og Københavns Åbne Gymnasium (KG) – har arbejdet med temaet om kobling mellem SPS og den almene undervisning som led i de systematiske forløb, hvor de har fået sparring fra Rådgivnings- og Støttecentret under Aarhus Universitet (RSC).

I det følgende beskrives skolernes erfaringer med at koble SPS og den almene undervisning, som de opleves af de involverede i projektet. Fokus er både på, hvilke udfordringer skolerne konkret har oplevet, og hvad man har gjort for at løse dem.

Regler og rammer knyttet til koblingen mellem SPS og den almene undervisning

Regler for tilrettelæggelse af SPS

Støttetimer bevilges til den enkelte elev. Timerne kan tilrettelægges som individuel støtte enten i eller uden for undervisningen. Derudover kan de individuelle støttetimer suppleres med støtte på hold og/eller støtte i undervisningen. Ved støtte på hold samler skolen to eller flere elever med SPS-bevillinger og yder på den måde støtten i en holdsammenhæng. For at støtte på hold skal give mening, skal elevernes støttebehov ligne hinanden. Ved støtte i undervisningen deltager støttegiveren i elevens undervisning og yder støtten direkte i relation

¹⁵ EVA, 2021: Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne. Hovedrapport. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: https://www.eva.dk/sites/eva/files/2021-04/Rapport_Evaluering%20af%20specialp%C3%A6dagogisk%20st%C3%B8tte.pdf.

til denne. Med støtte i undervisningen får støttegiveren mulighed for at opleve eleven i undervisningssituationen, hvilket kan give støttegiveren et bedre udgangspunkt for at støtte op om arbejdet med studiemæssige udfordringer. Det er en forudsætning for at anvende SPS på hold eller i undervisningen, at støtten indgår som en del af et individuelt tilrettelagt støtteforløb. Det er den enkelte elevs behov for støtte, der afgør, om støtten delvist skal gives på hold eller i undervisningen, og eleven skal være indforstået med beslutningen.

Tavshedspligt og samtykke

Som støttegiver og SPS-ansvarlig (eller anden koordinator) får man adgang til personfølsomme oplysninger om eleven. Det betyder, at eleven skal give samtykke til, at informationer om eleven deles med fx undervisere.

5.1 Hvorfor er det relevant for skolerne at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning?

På de tre skoler, der har arbejdet med dette tema, oplever man, at det kan være vanskeligt at sikre en tilstrækkelig kobling mellem SPS og den almene undervisning. Det handler særligt om, at der ikke altid er dialog mellem støttegivere og undervisere, og at underviserne ikke altid er opmærksomme på elever med støttebehov i undervisningen. På skolerne har man et ønske om at finde en måde at yde SPS på, så elever i højere grad oplever et sammenhængende støtteforløb, hvor aktiviteterne i og uden for undervisningen er koordineret og kan understøtte hinanden i arbejdet med at give eleverne de bedste betingelser for at tage uddannelse på lige fod med andre elever.

5.2 Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning

Selvom der er stor forskel på, hvilke udfordringer de tre skoler oplever, fx afhængig af om skolens støttegivere er interne eller eksterne, er der alligevel en række fællestræk i deres arbejde med at styrke deres SPS-praksis:

- **Formaliserede procedurer for samarbejde mellem støttegivere og undervisere om SPS**

Skolerne arbejder med at systematisere og formalisere samarbejdet mellem støttegiver og undervisere. Særligt for den skole, der anvender eksterne støttegivere, har det været et fokuspunkt at understøtte dialogen mellem støttegivere og undervisere. Skolernes indsats handler både om at styrke videndelingen omkring konkrete elever og i forhold til at give lærerkollegiet generel viden om målgruppen og støttegivernes SPS-arbejde, således at lærerne generelt bliver opmærksomme elevernes støttebehov og får kendskab til støttegiverne og deres arbejde.

Derudover er der også fokus på at understøtte og formalisere videndeling i forbindelse overgange i uddannelsesforløbet – enten naturlige overgange fra grundforløb til hovedforløb eller ved udskiftning blandt lærere eller støttegivere, således at det bliver skolens ansvar at sikre kontinuiteten og videndeling, således at støtteforløbet kan tage afsæt i eksisterende erfaringer.

- **Klæde undervisere på til bedre at kunne tilgodese SPS-elevens behov**

En central del af arbejdet med at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning handler for skolerne om at klæde underviserne på til at understøtte SPS-elever i den almene undervisning. Denne opgave handler særligt om tre ting: for det første at gøre underviserne bevidste om, at muligheden for SPS findes, og hvad det indebærer. Her arbejder man på skolerne med at synliggøre SPS-arbejdet, fx i forbindelse med introduktion af nye medarbejdere på pædagogiske møder eller ved opstart af nye hold. For det andet arbejder man med mere systematisk at informere underviserne om, hvilke elever der har støttebehov, og hvad deres udfordringer er, således at der allerede fra starten af et støtteforløb er en opmærksomhed på eleverne i undervisningen også. Her er der forskellige GDPR-hensyn, der skal tages, men skolerne arbejder med forskellige processer for, at man fx ved klassegennemgang også videndeler om SPS. For det tredje har skolerne fokus på at opkvalificere underviserne, således at de får en større viden om diagnoser og psykiske vanskeligheder og også får nogle greb til, hvordan man kan tage små hensyn i undervisningen, der kan tilgodese denne målgruppe. Her fremhæves det som et vigtigt argument over for underviserne, at der er mange af de greb, der er virksomme i forhold til målgruppen, der også kommer hele klassen til gavn.

- **Understøtte elever i at være åbne om deres udfordringer**

En central forudsætning for, at koblingen mellem SPS og den almene undervisning kan styrkes, er, at eleverne er indstillet på at være åbne om deres udfordringer, og at information kan videregives. Derfor arbejder nogle af skolerne på i højere grad at understøtte dette. Målet er, at man i undervisningen sætter større fokus på at skabe en kultur, hvor det er legitimt at have udfordringer og bede om hjælp.

- **Fleksibel tilrettelæggelse af SPS**

Et godt samspil mellem støtte og undervisning knytter også an til det grundlæggende dilemma, der handler om, hvornår og hvordan SPS skal tilrettelægges. Af praktiske hensyn afvikles støtten ofte i undervisningstiden, hvilket kan udfordre nogle elevers tilslutning til støtten. Som led i arbejdet med at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning er der derfor på skolerne en opmærksomhed på, om man kan udvide mulighederne for tilrettelæggelse af støtten, så den i højere grad kan tilpasses den enkelte elevs ønsker og behov. På en skole er man fx ved at gøre sig erfaringer med at have "læringsassistenter" i klasserummet, som kan understøtte ordblinde elever i brugen af hjælpemidler. På en anden skole har covid-19-nedlukningen givet anledning til at overveje potentialet i virtuel støtte og undervisning, som har vist sig at være gavnlig for nogle elevtyper. Her vil støtten også kunne afvikles mere fleksibelt, hvis den ikke udelukkende skal afvikles, mens eleven er på skolen.

5.3 Caseeksempler fra SOSU H, KG og U/Nord

I det følgende beskrives det, hvordan de tre skoler konkret har arbejdet med at styrke koblingen mellem SPS og den almene undervisning, mens de har deltaget i de systematiske forløb.

SOSU H har undersøgt, hvordan de kan styrke samarbejdet om SPS mellem eksterne støttegivere og skolens undervisere

På SOSU H satte de sig for at undersøge en hypotese om, at skolen kunne gøre mere for at understøtte en sammenhæng mellem individuel SPS og den almene undervisning, således at støtten ikke foregår afkoblet fra undervisningen. Derfor gennemførte SOSU H 14 interviews med støttegivere, undervisere og elever for at få indblik i, hvordan de hver især oplever sammenhængen mellem den individuelle støtte og den almene undervisning.

Om SOSU H og organisering af SPS

SOSU H er en erhvervsskole, der udbyder erhvervsuddannelser under indgangen ”Omsorg, Sundhed og Pædagogik”. SOSU H er en stor institution, der har gennemgået flere fusioner gennem tiden. Organisering og tilrettelæggelse af SPS varierer derfor lidt på tværs af afdelinger. Det er skolens afdelinger i Herlev og Brøndby, der har indgået i nærværende projekt. Her modtog ca. 600 elever SPS i skoleåret 2020/2021, hvoraf ca. 120 elever modtog SPS på baggrund af psykiske funktionsnedsættelser. På disse afdelinger er det hovedsagligt støttegivere ansat på skolen, der yder SPS til ordblinde elever. SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser ydes primært af et eksternt firma, der har specialiseret sig i udviklingsforstyrrelser og psykiske vanskeligheder, da skolen oplever udfordringer med at bemande opgaven internt grundet store forskelle på antal elever med støttebehov fra år til år. På nuværende tidspunkt er der fire forskellige eksterne konsulenter tilknyttet afdelingerne.

Udfordringsbillede

SOSU H oplever generelt, at arbejdet med SPS er velfungerende på skolen, men at det kan være svært at skabe tiltrækkelig systematisk videndeling og samarbejde mellem de eksterne støttegivere, der varetager støtten, og interne undervisere på skolen. Eleven risikerer dermed at blive det eneste bindeled mellem støtten og den almene undervisning. Skolen ser derfor potentiale i at skabe en mere sammenhængende støtte, hvor der i højere grad arbejdes med de samme emner og udfordringer i og uden for undervisningen, og hvor de forskellige professionelle omkring eleverne kan sparre og koordinere deres indsats.

Mål med indsatsen

SOSU H håber, at de systematiske forløb kan være med til at understøtte og kvalificere deres arbejde med at afdække udfordringsbilledet og formulere nye tiltag på baggrund heraf.

Skolens mål med indsatsen:

- At blive klogere på, hvordan SPS opleves af elever, undervisere og eksterne støttegivere
- At blive klogere på, hvilke behov undervisere og eksterne støttegivere har for at koble den individuelle støtte med læringsaktiviteter
- At udvikle, beskrive og videndele håndgribelige måder at koble individuel støtte med den almene undervisning
- At formalisere og systematisere samarbejdet mellem eksterne støttegivere og undervisere.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

For at få viden om oplevelser af sammenhæng mellem den individuelle støtte og undervisningen har SPS-koordinatoren på SOSU H gennemført interviews med elever, undervisere og eksterne støttegivere.

Interviewene har givet SOSU H en viden om, at der ikke eksisterer et systematisk, løbende samarbejde mellem interne undervisere og eksterne støttegivere. Kendskabet til SPS-ordningen er mangelfuldt blandt underviserne, der i mange tilfælde heller ikke har indsigt i, hvilke elever der modtager SPS i deres klasser. De eksterne støttegivere savnede desuden viden om elevens fag, læringsmetoder samt temaer i undervisningen.

SOSU H har på baggrund af deres analyse taget initiativ til en række tiltag, der har til formål at forbedre kommunikationen og sikre et tættere samarbejde om SPS mellem undervisere og støttegivere med klare rammer for, hvem der gør hvad i samarbejdet mellem elev, underviser, eksterne støttegiver og SPS-koordinator. Det er dog for tidligt at følge op på udbyttet af disse tiltag:

- Ved behov gennemføres korte forsamlinger, inden støtten iværksættes, hvor eleven, elevens underviserteam og den tilknyttede støttegiver mødes. Her kan de i fællesskab planlægge, hvad SPS-timerne skal bruges til, udforme en forløbsbeskrivelse og forventningsafstemme mht. roller og ansvar. Samtidig kan mødet helt lavpraktisk medvirke til, at alle tre parter får sat ansigt på hinanden og udveksler kontaktoplysninger.
- Overleveringsmøder, når eleven skal overgå fra grundforløbet til hovedforløbet. På den måde kan nye undervisere få kendskab til, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til at understøtte eleven i undervisningen, så de har mulighed for at tage gode erfaringer med sig videre.
- SPS-koordinatoren på SOSU H vil i højere grad informere underviserne om, hvad SPS indebærer. Det kan bl.a. ske på pædagogiske møder og ved holdopstart, hvor underviserne vil blive orienteret om, hvilke elever der modtager støtte.

For at facilitere koblingen mellem den individuelle støtte og den almene undervisning er det også en fordel, at eleven er åben om sine udfordringer og kan bede om hjælp i undervisningen. Derfor opfordrer skolen eleverne til at tale åbent om deres udfordringer og at dele dem med klassen. Her er det tanken, at det især er underviserne, der skal understøtte denne åbenhed.

KG har styrket sparring blandt støttegiverne og undervisernes kendskab til SPS

På KG har de arbejdet med at implementere en struktur for løbende sparring blandt støttegiverne. Derudover har de haft fokus på, hvordan de bedst sikrer, at underviserne har kendskab til SPS og er klædt på til at tage hensyn til de elever i klassen, som har behov for støtte.

Om KG og organisering af SPS

Københavns Åbne Gymnasium er et alment gymnasium og hf. De har ca. 5-10 elever pr. år, der modtager SPS på baggrund af en psykisk funktionsnedsettelse. På KG varetages støtten internt på skolen af en lille gruppe på ca. 7 undervisere.

Udfordringsbillede

KG oplever, at det kan være en udfordring at skabe sammenhæng mellem den individuelle støtte og den almene undervisning. Det kan også være vanskeligt at tilrettelægge støtten på en måde, som ikke sker på bekostning af elevens øvrige undervisning. Eleverne ønsker på den ene side ikke at tilbringe tid på skolen efter endt skoledag, men de er på den anden side bange for at gå glip af undervisningen, hvis støtten lægges i undervisningstiden. Endelig er mange elever også tilbageholdende med at få en støttegiver med ind i undervisningen.

Derudover oplever KG, at de har behov for at systematisere og styrke kommunikationen mellem støttegivere og lærere, så lærerne i højere grad har kendskab til, hvilke elever i deres klasser der har støttebehov, samt hvordan lærerne også kan være med til at støtte disse elever.

Mål med indsatsen

Med deres deltagelse i de systematiske forløb havde KG et ønske om sikre systematisk sparring og koordinering af støtten blandt støttegivere samt at styrke koblingen mellem den individuelle støtte og den almene undervisning.

Skolens mål med indsatsen:

- At sikre en struktur for sparring blandt støttegivere, der er fast og kontinuerlig.
- At sikre, at undervisere får indsigt i elevernes støttebehov og greb til at understøtte dem i undervisningen
- At øge kendskabet til diagnoser og støtteværktøjer, både blandt støttegivere og undervisere.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

KG har taget initiativ til en række tiltag:

- Faste månedlige møder blandt støttegiverne. På møderne koordineres støttetimer, og eleverne gennemgås. Der er mulighed for at sparre om evt. udfordringer, man har i sine støtteforløb. KG oplever, at den systematiske sparring, som møderne har medført, har skabt en stærkere SPS-faglighed og et større engagement blandt støttegiverne.
- Fast mødestruktur for tættere samarbejde med undervisere/team, hvor målet er at vidende om elever med støttebehov og at synliggøre SPS. I praksis har dette tiltag været vanskeliggjort af covid-19-nedlukningen, så det er endnu for tidligt at følge op på udbyttet af dette tiltag.
- Planlagt oplæg for støttegivere lærere om diagnoser og hjælpsomme tiltag.
- Planer om mere systematisk at samle SPS-eleverne i mindre grupper/på tværs af klasser fx under vejledning til større skriftlige opgaver.

Under covid-19-nedlukningen har KG haft gode erfaringer med virtuel undervisning og støtte til nogle elever. Både fordi nogle elever trives med den virtuelle form, men også fordi det løser nogle udfordringer med, hvornår den individuelle støtte skal gives for ikke at ske på bekostning af den almene undervisning. I SPS-gruppen ønsker man at undersøge mulighederne for at videreføre dette på en mere permanent basis.

U/Nord arbejder på at styrke deres SPS-team og samarbejdet med øvrige undervisere

Med henblik på at opkvalificere og ensrette deres SPS-tilbud har U/Nord sat fokus på at opbygge et stabilt SPS-team og at klæde støttegivere bedre på til SPS-opgaven.

Om U/Nord og organisering af SPS

U/Nord er en erhvervsskole. På deres tekniske afdeling har de ca. 50 elever pr. skoleår, der får bevilliget SPS på baggrund af en psykisk funktionsned sættelse. På U/Nord varetages SPS internt blandt faglærere, som indgår i et mere eller mindre fast SPS-team. Man har prioriteret denne organisering for at sikre, at støttegiverne har en dyb indsigt i faget og de læreprocesser, som eleverne skal indgå i – fx værksteder med larm og krav til sikkerhed. Derudover er det vurderingen, at faglærere også vil kunne fungere som gode rollemodeller for eleverne.

Udfordringsbillede

U/Nord oplever det som en stor udfordring at få bygget et ordentligt SPS-team op, grundet manglende stabilitet og udskiftning i teamet. Det er både en udfordring at finde tilstrækkeligt med passende støttegivere blandt lærerne og sikre, at disse er klædt ordentlig på til SPS-opgaven. Derudover er samarbejdet mellem støttegivere og undervisere om SPS ofte mangelfuldt.

Mål med indsatsen

U/Nord har tilmeldt sig forløbet for at videreudvikle deres SPS-systematik og for at få sparring på, hvordan de kan organisere, opbygge og fastholde deres SPS-team, således at deres SPS-tilbud opkvalificeres og systematiseres. U/Nord håber, at systematiseringen af SPS-arbejdet vil styrke kvaliteten af deres SPS, og at tilbuddet bliver mindre sårbart over for udskiftninger i SPS-teamet. Skolens mål med indsatsen var følgende:

- At klæde støttegiverne bedre på, herunder tilegnelse af et fælles sprog og tilgang til SPS-opgaven
- At styrke samarbejdet mellem støttegivere, kontaktlærere og vejledningen, herunder processer for overlevering, opfølgning og evaluering.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

U/Nord har flere initiativer på vej, som skal understøtte deres arbejde med at styrke deres SPS-arbejde og systematisere koblingen mellem SPS og den almene undervisning. Arbejdet er i proces, og det er endnu for tidligt at følge op på udnyttet af initiativerne. U/Nord vil:

- Udvide antallet af støttegivere og yde løbende kompetenceudvikling og vejledning til disse.
- Afholde jævnlige møder mellem støttegivere, vejlednings- og uddannelseschefen som et forum for videndeling og procesunderstøttelse med afsæt i de udviklede procedurer.
- Arbejde videre med nye mulige organiseringsformer for at øge fleksibiliteten i SPS-tilbuddet. Fx inddragelse af fjernstøtte via Teams, som man har haft erfaringer med under covid-19-nedlukningen. Man har desuden planer om også at tilbyde SPS på hold for elever i samme klasse/på samme uddannelse.
- Afholde et diagnosekursus for støttegivere, en del af faglærerne samt praktikcentreret med henblik på at give dem et større indblik i de mest almindelige diagnoser, de støder på i deres arbejde, og give dem redskaber til, hvordan de bedst kan støtte unge med sådanne diagnoser.

6 SPS og praktik

Mange elever, der modtager SPS på deres erhvervsuddannelse, har også brug for støtte, mens de er i praktik. EVA's evaluering af SPS viser, at nogle elever ikke får den støtte, de har behov for i praktikken¹⁶. Udfordringerne handler blandt andet om, at der er stor forskel på, om og hvordan skolerne understøtter SPS i praktikperioder, fx om de har tydelige interne arbejdsgange, og om de er i dialog med praktikstederne. Herudover handler det om, at eleverne ikke altid har lyst til at være åbne om deres udfordringer, fordi de frygter, at det vil forringe deres chancer for at få en praktikplads.

Tre erhvervsskoler – Uddannelsescenter Ringkøbing Skjern (UCRS), Skanderborg-Odder Center for Uddannelse (SCU) og Tradium – har arbejdet med temaet om SPS og praktik som led i de systematiske forløb, hvor de har fået rådgivning fra Rådgivnings- og Støttestøtcentret under Aarhus Universitet (RSC).

I det følgende beskrives skolernes erfaringer med SPS i praktikken, som de opleves af de involverede i projektet. Fokus er både på, hvilke udfordringer de konkret har oplevet, og hvad de har gjort for at løse dem.

Rammer og regler for SPS i praktik

- Det er erhvervsskolernes ansvar at sørge for, at elever, der er bevilget SPS, får støtte både i skole- og praktikperioder. Fysiske hjælpemidler som kompenserende læse- og skriveteknologi (i form af programmer med oplæsning og ordforslag på computer eller telefon) kan elever tage med på praktikstedet.
- For elever, der tidligere er tildelt en støttegiver, har skolerne ansvar for at organisere støtten, så eleverne enten kan fortsætte med den støttegiver, de allerede har, eller få tildelt en støttegiver i det praktiksted, de kommer i praktik hos. Støtten kan således både foregå på skolen og på praktiksteder. Det er stadig skolens ansvar at søge om støtte til eleverne i praktikperioder, uanset hvem der yder den, samt at kommunikere med praktikstedet om,

¹⁶ EVA, 2021: Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne. Hovedrapport. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 1. oktober 2021 på: https://www.eva.dk/sites/eva/files/2021-04/Rapport_Evaluering%20af%20specialp%C3%A6dagogisk%20st%C3%B8tte.pdf.

hvem der kan yde støtten. Den enkelte elev skal give tilladelse til, at uddannelsesinstitutionen kommunikerer med et praktiksted omkring vedkommendes støttebehov og SPS.

6.1 Hvorfor er det relevant at arbejde med at styrke SPS i praktikken?

På alle tre skoler har man haft en oplevelse af, at de som skoler kan gøre mere for at understøtte, at eleverne får den støtte, de har behov for, mens de er i praktik. Det handler særligt om, at skolerne er blevet opmærksomme på, at elever kun i få tilfælde modtager støttetimer, mens de er i praktik. Det handler desuden om en oplevelse af, at skolen ikke har formået at definere arbejds-gange og rollefordeling tilstrækkeligt tydeligt i forbindelse med SPS i praktikperioder. SCU er en grundforløbsskole, hvor eleverne kun går, indtil de starter i praktik. Denne skoles motivation for at deltage handler særligt om at undersøge, hvordan de kan styrke elevernes overgang til praktik og hovedforløb.

6.2 Fællestræk i skolernes arbejde med at styrke SPS i praktikken

På skolerne har man valgt forskellige greb til at styrke arbejdet med SPS i praktikken. Det handler dels om at klæde forskellige målgrupper bedre på til at understøtte SPS i praktikken, dels om at etablere nogle samarbejder, der løbende kan kvalificere skolens arbejde med SPS.

- **Sikre intern fælles forståelse af opgaver og ansvar**

Skolerne oplever en strømlinet intern proces og arbejdsdeling på skolen som central for at sikre, at elever med støttebehov også kan få SPS i praktikperioder. Derfor har skolerne fokus på at gøre støttegivere, lærere og ledere opmærksomme på muligheden for SPS i praktik og på, hvordan forskellige medarbejdergrupper, fx lærere og vejledere, selv kan tale med elever om SPS i praktik eller henvise eleverne til andre med SPS-viden. Skolerne gør fx brug af drejebøger eller foldere til medarbejdere samt fællesmøder til at sikre en fælles forståelse af opgaver og ansvar relateret til SPS i praktikken.

- **Indledende processer mellem praktiksteder og skoler**

For at understøtte, at SPS bliver anvendt i praktikken, har nogle skoler fokus på at give praktiksteder større viden om muligheden for SPS samt viden om de udfordringer, SPS-elever kan have i hverdagen, og hvordan man som praktiksted kan støtte eleverne. Skolerne giver fx praktiksteder foldere, der beskriver det praktiske omkring SPS eller beskriver, hvordan man som praktiksted kan understøtte elever med nogle af de mest hyppige diagnoser. Samtidig er der også en skole, der arbejder med at holde samtaler med praktiksteder om konkrete elever med henblik på at skabe en forståelse for den enkelte elevs udfordringer, allerede før eleven starter i praktik. En skole arbejder desuden med løbende at tale med virksomheder, der har haft SPS-elever i praktik, med henblik på at få viden om kulturen i virksomheden, som kan bruges fremadrettet til at matche SPS-elever med praktiksteder.

- **Kommunalt samarbejde og afklaring af rammer for praktik**

Nogle skoler har desuden fokus på samarbejde med henblik på at kvalificere arbejdet med SPS i praktikken. En skole har arrangeret løbende møder med den Kommunale Ungeindsats med henblik på at understøtte, at SPS-elever kommer godt videre fra grundforløbet til praktik og får den støtte, de har behov for. Herudover har en skole haft dialog med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med henblik på at afklare rammer for praktik.

- **Klæde SPS-elever på til praktik**

Skolerne arbejder desuden med at understøtte SPS i praktikken ved at give SPS-eleverne viden om deres muligheder for støtte i praktikperioder. Fx giver nogle skoler elever foldere om muligheden for SPS og om, hvor man kan henvende sig, hvis man har et støttebehov. En skole planlægger desuden at lave videoer, hvor SPS-elever fortæller om, hvad de har fået ud af at modtage SPS i praktikken.

6.3 Caseeksempler fra UCRS, SCU og Tradium

I det følgende beskrives det, hvordan de tre skoler konkret har arbejdet med at styrke SPS i praktikken, mens de har deltaget i de systematiske forløb.

Uddannelsescenter Ringkøbing Skjern (UCRS) klæder både skole og praktiksteder på til at understøtte SPS i praktikken

UCRS har arbejdet med at kortlægge deres arbejdsgange, styrke skolens viden om SPS i praktikken og at understøtte et godt samarbejde mellem skolen og praktiksteder omkring SPS.

Om UCRS og organisering af SPS

UCRS er et uddannelsescenter med erhvervsuddannelser, erhvervsgymnasiale uddannelser (hhx og htx), VUC og efter- og videreuddannelse. Erhvervsuddannelserne på uddannelsescentret består af 850 elever. Ca. 150 elever modtager årligt SPS. Skolens støttegivere sidder i et samlet vejledningscenter på skolen. Støttegivere er ansat på fuldtid og deltid, men med SPS og mentorarbejde som opgave. Der er kun i meget begrænset grad støttegivere, der også er undervisere.

Udfordringsbillede

Skolen oplever, at deres SPS-elever på erhvervsuddannelserne er mere sårbare, oftere er i skolepraktik og oftere får det svært i løbet af en praktikperiode end de øvrige elever. Det betyder, at SPS-elever hyppigere skifter praktiksted eller helt afbryder deres uddannelse i løbet af en praktikperiode.

Mål med indsatsen

UCRS ønsker at skabe en mere systematisk og sammenhængende indsats, på tværs af skole- og praktikperioder, for derved at skabe bedre forudsætninger for, at eleverne lykkes på uddannelsen og i arbejdslivet efter endt uddannelse.

Skolens mål med indsatsen er at:

- Kortlægge skolens arbejde med SPS for at skabe klarhed over, hvilke medarbejdere der varetager hvilke roller i SPS-arbejdet
- Få mere viden om praktiksteder, herunder opbygge en relation mellem støttegivere på skolen og lærlingeansvarlige på praktikstederne, så UCRS får et bedre grundlag for at matche SPS-elever med praktiksteder
- Understøtte støttegiveres adgang til praktikstederne, fx skal SPS-mentorerne i højere grad på besøg på elevernes praktiksteder.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

Skolen har arbejdet med følgende initiativer:

- En drejebog, der beskriver, hvem der gør hvad hvornår i forhold til SPS i praktikken. Oprindeligt var det tænkt som én drejebog om "SPS i praktikken", men det viste sig undervejs i processen, at det var nyttigt også at beskrive andre aspekter af SPS-arbejdet: "Tidlig indsats", "ordblinde elever", "elever med SPS". På tidspunktet for dataindsamlingen er drejebøgerne er næsten færdige, men endnu ikke implementeret i organisationen.
- En interviewguide til støttegiverne, så de kan interviewe praktikstederne, så skolen kan få viden om virksomhedens kultur/værdier og kontaktpersoner. Interviewguiden er et redskab, som både støttegivere og undervisere kan bruge til at matche elev og virksomhed.
- En folder til praktiksteder med information om muligheden for SPS under praktik. Formålet er at styrke samarbejdet og dialogen med virksomhederne og samtidig gøre det mere overkommeligt og attraktivt for virksomheder at få SPS-elever i praktik.
- Et støttedokument, der konkret anviser virksomheden de praktiske, dokumentmæssige og økonomiske forhold omkring SPS i praktikken.

Arbejdet med at styrke det strategiske samarbejde mellem skole og praktiksteder har været udfordret af covid-19-nedlukningen, da den fysiske adgang til virksomhederne har været begrænset i denne periode. UCRS har dog en oplevelse af at have "sået frø" og har i den forbindelse også fået etableret begyndende samarbejder med andre aktører end først planlagt, herunder den forberedende grunduddannelse (FGU), Den kommunale ungeindsats (KUI) og Dansk industri.

Skanderborg-Odder Center for Uddannelse (SCU) arbejder med at skabe bedre overgange mellem grundforløb og praktik

SCU arbejder med at støtte SPS-elever i overgangen fra grundforløbet på SCU til hovedforløbet på en anden skole (da SCU kun har grundforløb). For at styrke overgangen har skolen kortlagt de ek-

sisterende støttemuligheder efter endt grundforløb for bedst muligt at kunne vejlede og støtte eleverne i deres videre forløb. Skolen har også arbejdet med at styrke støtten til eleverne, når eleverne søger praktikpladser.

Om SCU og organisering af SPS

SCU er et uddannelsescenter med erhvervsuddannelser, hhx, htx, hf og VUC. Skolen har kun grundforløb, og eleverne forlader derfor skolen, når eleverne skal på hovedforløbet. Der går ca. 120 elever på eud/eux på skolen. Skolen har ca. 30 elever, der modtager SPS. Det er skolens lærere, der er støttegivere.

Udfordringsbillede

Skolen oplever, at deres elever med psykiske funktionsnedsættelser er særligt sårbare, når de skal starte i praktik, og disse elever har særligt svært ved at skulle søge en elevplads efter grundforløbet.

Mål med indsatsen

SCU's overordnede mål er at støtte sårbare elever bedre i overgangen fra grundforløb til praktik. Skolen forventer, at støtten vil give eleverne bedre mulighed for at finde en ordinær praktikplads, og at de dermed får bedre forudsætninger for efterfølgende at kunne varetage et job.

Skolens mål med indsatsen er:

- At få viden om og afklare rammer i forhold til elevernes mulighed for støtte, når eleverne forlader SCU, fx hvilke støttemuligheder der er på de næste skoleforløb og under praktik.
- At støtte eleverne i deres søgning af praktikpladser og at støtte eleverne i opstarten af praktikperioder på grundforløbet.
- At klæde praktikpladskoordinatorer, studievejledere og undervisere på skolen på til at vejlede eleverne om mulighederne for støtte på hovedforløbet og ude på praktikstederne.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

Skolen har arbejdet med følgende initiativer:

- Skolen har taget initiativ til starte et netværk bestående af SCU's SPS-koordinator, SCU's uddannelsesleder og relevante kontaktpersoner i det kommunale system. Netværket tjener det formål at tilvejebringe viden om, hvilke støttemuligheder der på nuværende tidspunkt er for unge i lokalområdet, når de går fra grundforløbet til praktik, og at styrke samarbejdet omkring støtteforanstaltninger. Hvis der eksisterer støttemuligheder, ønsker skolen at opbygge et tættere samarbejde. Hvis der ikke eksisterer støttemuligheder, ønsker skolen at indgå i et samarbejde om, hvordan en sådan støtte kan etableres. Netværket etablerer samtidig en kontakt mellem parterne, der gør det lettere at trække på hinandens viden fremadrettet. SCU giver udtryk for, at dette samarbejde virker lovende. Derudover oplever SCU, at deres deltagelse i netværket har bidraget til en øget refleksion over egen praksis, som har været med til at udvikle og kvalificere deres SPS-arbejde mere generelt.
- Skolen har styrket støtten til elever med særlige behov i de aktiviteter, som skolen allerede tilbyder deres elever – fx minipraktikker og karrieredage. SPS-eleverne får fx mere hjælp til at skrive ansøgninger og gå til samtale. Desuden har skolen opgraderet samarbejdet mellem skole og praktiksted, ved at elevens mentor besøger praktikstedet, inden eleven starter i praktik, bl.a. for at forventningsafstemme og informere om elevens behov.
- Skolen har klædt undervisere og studievejledere på til at vejlede eleverne om mulighederne for støtte efter endt grundforløb ved løbende at overlevere den viden, som koordinatoren

gennem forløbet og netværkssamtalerne har opnået. I forlængelse af de to ovenstående aktiviteter oplever SCU, at mentorer og undervisere har opnået en stor forståelse for SPS-elevernes diversitet og forskellige støttebehov og har påtaget sig et større ansvar for at støtte eleverne ift. deres usikkerhed ved overgangen mellem skole og praktik.

Tradium har styrket deres informationsindsats over for interne og eksterne aktører

På Tradium satte de sig for at understøtte, at alle SPS-elever med behov for støtte i deres praktikperioder også får den. Skolen indsamler gode erfaringer, der skal danne grundlag for udvikling af informationsfoldere til skolens medarbejdere og praktikvirksomheder.

Om Tradium og organisering af SPS

”Tradium, Erhvervsskole og -gymnasier, Randers” udbyder en lang række ungdoms-, voksen- og efteruddannelser inden for det merkantile og tekniske område: hhx, htx, eux, eud og AMU. Skolen har ca. 970 årselever¹⁷, og ca. 530 elever på skolen modtager SPS pr. skoleår. Tradiums SPS-vejledere er organiseret i skolens Studiestøtteteam sammen med skolens mentorer og psykologer.

Udfordringsbillede

Tradium oplever, at SPS-eleverne generelt ikke gør brug af de tilgængelige SPS-timer i praktikken. Dette indikerer for Tradium et behov for, at de i højere grad understøttes, at deres SPS-elever får den nødvendige støtte i praktikken.

Mål med indsatsen

Tradium vil gerne klæde forskellige målgrupper bedre på til at understøtte, at SPS-elever får en relevant støtte både i skole- og praktikperioder. Skolen havde følgende mål med indsatsen:

- Formidling af gode erfaringer og historier fra praktikforløb til inspiration for interne og eksterne aktører
- At skabe en systematik og fælles forståelse for, hvordan skolen arbejder med SPS i både skole- og praktikperioder.

Aktiviteter i forbindelse med indsatsen

Skolen har arbejdet med følgende initiativer:

- Skolen har taget initiativ til at lave interviews med elever og virksomheder samt SPS-ansvarlige og medarbejdere på Tradium. Formålet er at få viden om gode greb og processer, fx dialog mellem støttegiver og praktikvirksomhed om en elev eller løbende dialog mellem mester på en praktikvirksomhed og SPS-elevens støttegiver på skolen.

¹⁷ ”Årselever” er en opgørelsesmetode, der udtrykker antallet af elever undervist på fuldtid i 200 dage. Således tages der i beregningen bl.a. højde for frafald og elever i praktik, således at antallet af årselever er mindre end det reelle antal elever på institutionen.

- Skolen udvikler på baggrund af den indsamlede viden et dokument, der dybdegående beskriver skolens arbejde med SPS i skole- og praktikperioder. Dokumentet danner grundlag for udvikling af en række foldere målrettet forskellige målgrupper, der på forskellig vis kan understøtte, at SPS-elever får den rette støtte i praktikken, nemlig støttegivere, undervisere, ledere/administrativt personale, praktiksteder og elever.

Bedre SPS til elever med psykiske funktionsnedsættelser

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-575-6

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk